

УДК 330.341.1:338.43(477)
JEL Classification: Q14, Q16, O13, O32, R58
[https://doi.org/10.31891/dsim-2026-15\(25\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2026-15(25))

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, СТІЙКОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

ОЛІШЕВСЬКА Анастасія

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту
ПВНЗ «Херсонський економічно-правовий інститут»
<https://orcid.org/0000-0002-0929-7555>

Обґрунтовано, що аграрний сектор належить до системоутворюючих сфер економіки України, від стану якої залежать продовольча безпека, зайнятість сільського населення та експортна спроможність держави, а масштабні воєнні руйнування виробничої й логістичної інфраструктури різко загострили проблему його інноваційно-інвестиційного відновлення. Метою статті є теоретичне обґрунтування та розроблення інтегрованого інноваційно-інвестиційного механізму сталого відновлення аграрного сектору України в умовах цифровізації та повоєнної відбудови. Дослідження спирається на методи наукового узагальнення, системного й структурно-функціонального аналізу, порівняння та сценарного моделювання. За результатами аналізу сучасних проблем інноваційно-інвестиційного розвитку та ролі цифрових технологій, нормативно-правового забезпечення й державно-приватного партнерства розроблено авторський механізм, що поєднує інституційно-нормативний, фінансово-інвестиційний, інноваційно-технологічний, цифрово-інформаційний, інфраструктурний, кадрово-компетентнісний та контрольно-моніторинговий блоки. Наукова новизна полягає в поєднанні багатоканального інвестиційного забезпечення, цифрової простежуваності, розподілу ризиків у межах державно-приватного партнерства та системи індикаторів сталості, стійкості й конкурентоспроможності в межах єдиного контуру управління зі зворотним зв'язком. Запропоновано систему індикаторів результативності та порівняльну характеристику інерційного, адаптаційного й інноваційно-стійкого сценаріїв відновлення, параметри яких мають аналітичний характер. Практичне значення отриманих результатів пов'язане з можливістю використання розробленого механізму органами державної влади, аграрними підприємствами та інституціями розвитку під час формування програм повоєнного відновлення й адаптації сектору до вимог європейської інтеграції та Цілей сталого розвитку України до 2030 року.

Ключові слова: інновації; сталий розвиток; аграрний сектор; повоєнне відновлення; інвестиційна діяльність; цифровізація; нормативно-правове забезпечення; конкурентоспроможність; стійкість; державно-приватне партнерство.

INNOVATION AND INVESTMENT MECHANISMS FOR ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT, RESILIENCE AND COMPETITIVENESS OF UKRAINE'S AGRICULTURAL SECTOR UNDER DIGITALISATION AND POST-WAR RECOVERY

OLISHEVSKA Anastasiia

Kherson Economic and Legal Institute

The article argues that the agricultural sector is a system-forming sphere of Ukraine's economy, since food security, rural employment and the country's export capacity depend on its condition, while large-scale wartime destruction of production and logistics infrastructure has sharply intensified the problem of its innovation and investment recovery. The aim of the article is the theoretical substantiation and development of an integrated innovation and investment mechanism for the sustainable recovery of Ukraine's agricultural sector under digitalisation and post-war reconstruction. The study relies on the methods of scientific generalisation, systemic and structural-functional analysis, comparison and scenario modelling. Based on the analysis of current problems of innovation and investment development and of the role of digital technologies, the regulatory framework and public-private partnership, the author develops a mechanism that combines institutional-regulatory, financial-investment, innovation-technological, digital-information, infrastructural, personnel-competence and control-monitoring blocks. The scientific novelty lies in combining multi-channel investment provision, digital traceability, risk distribution within public-private partnership and a system of indicators of sustainability, resilience and competitiveness within a single management loop with feedback. A system of performance indicators and a comparative description of the inertial, adaptive and innovation-resilient recovery scenarios are proposed, the parameters of which are analytical in nature. The practical value of the results is related to the possibility of using the developed mechanism by public authorities, agricultural enterprises and development institutions when shaping programmes of post-war recovery and adaptation of the sector to the requirements of European integration and the Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030.

Keywords: innovation; sustainable development; agricultural sector; post-war recovery; investment activity; digitalisation; regulatory framework; competitiveness; resilience; public-private partnership.

Стаття надійшла до редакції / Received 04.07.2026
Прийнята до друку / Accepted 10.08.2026
Опубліковано / Published 27.08.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© ОЛІШЕВСЬКА Анастасія

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Аграрний сектор традиційно виконує роль однієї з опор економічної стійкості України, забезпечуючи продовольчу безпеку, зайнятість значної частини сільського населення та вагомую частку валютних надходжень від експорту продукції. Саме галузі агропромислового виробництва впродовж останніх десятиліть демонстрували здатність підтримувати макроекономічну рівновагу навіть за несприятливих зовнішніх умов, що визначає особливу увагу до інвестиційного забезпечення їх інноваційного розвитку [4; 9]. Водночас повномасштабна війна суттєво змінила умови функціонування сектору, поставивши питання його відновлення в центр наукового й управлінського порядку денного [14].

Воєнні дії спричинили руйнування виробничих і логістичних об'єктів, пошкодження елеваторних, меліоративних та переробних потужностей, замінування сільськогосподарських угідь і розрив усталених ланцюгів постачання. Наслідком стало зростання виробничих ризиків, подорожчання ресурсів та ускладнення доступу підприємств до довгострокового капіталу, без якого неможливе оновлення основних фондів [7; 8]. В умовах воєнного стану та повоєнного відновлення інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору набуває характеру стратегічного завдання, від розв'язання якого залежить відбудова галузі [14].

Паралельно спостерігається послаблення інноваційної активності підприємств, зумовлене згортанням програм технічного переоснащення, відпливом кваліфікованих кадрів і невизначеністю інституційного середовища. Інноваційне забезпечення аграрного виробництва потребує системного підходу, що поєднує наукові розробки, механізми їх упровадження та фінансові інструменти підтримки [5]. Обмеженість власних коштів підприємств, високі відсоткові ставки та звуження горизонту планування стримують перехід сектору до сучасних технологічних укладів [7].

Окремим викликом є потреба в цифровій модернізації галузі. Оцінка інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору в умовах цифрової трансформації засвідчує, що подальше зростання продуктивності дедалі більше пов'язане з упровадженням цифрових рішень, аналітики даних та засобів дистанційного контролю [6]. Разом із цим цифрова трансформація висуває нові вимоги до управлінських компетентностей та якості інституційного середовища, що ускладнює її реалізацію в умовах обмежених ресурсів [15].

Не менш важливим є завдання відновлення інфраструктури та адаптації сектору до вимог європейської інтеграції. Модернізація аграрного виробництва в умовах наближення до внутрішнього ринку ЄС передбачає гармонізацію стандартів, посилення вимог до якості та простежуваності продукції, а також залучення інвестицій у переробні й логістичні потужності [8; 10]. Зазначені процеси безпосередньо пов'язані з реалізацією Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, які визначають орієнтири збалансованого економічного, соціального й екологічного поступу [13]. Отже, постає складне науково-практичне завдання формування такого механізму інноваційно-інвестиційного забезпечення, який був би здатний одночасно враховувати воєнні ризики, потребу в цифровізації, вимоги євроінтеграції та засади сталого розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика інноваційно-інвестиційного забезпечення аграрного сектору сформувала кілька відносно самостійних, але взаємопов'язаних напрямів наукового пошуку. Перший із них охоплює дослідження власне інноваційно-інвестиційних механізмів формування конкурентоспроможності та доданої вартості. У працях, присвячених інвестиційно-інноваційному механізму формування конкурентоспроможності аграрних підприємств в умовах сталого розвитку, обґрунтовано взаємозв'язок між обсягами інвестування, оновленням технологій та ринковими позиціями виробників [1]. Логічним продовженням цього напрямку є аналіз інноваційно-інвестиційних чинників формування високої доданої вартості, який показує, що саме поглиблення переробки та технологічне оновлення визначають якісні параметри зростання [9]. Управління інноваційним потенціалом аграрного сектору у забезпеченні сталого розвитку розглядається як окреме завдання, що потребує узгодження ресурсних, організаційних та інституційних складових [12], тоді як інноваційне забезпечення сектору трактується як цілісна система підтримки наукомістких рішень [5].

Другий напрям пов'язаний із дослідженням інституційного середовища сталого розвитку. Інституційна система сталого розвитку аграрного сектору аналізується крізь призму механізмів адаптації до флуктуацій, що дозволяє врахувати нестабільність зовнішніх умов та потребу в гнучкому реагуванні [3]. Тісно пов'язаний із цим напрям економічної безпеки, у межах якого здійснено аналіз інноваційно-інвестиційного потенціалу забезпечення економічної безпеки аграрного сектору національної економіки [11]. Третій напрям стосується цифрової трансформації. Оцінка інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку сектору в умовах цифрової трансформації розкриває залежність результативності інвестицій від рівня цифрової зрілості підприємств [6], а дослідження цифрової трансформації та лідерства акцентують на нових вимогах до управлінських компетентностей у технологічну добу [15].

Четвертий напрям об'єднує праці з питань державної підтримки та інвестиційних програм. Сучасні інвестиційні програми України розглядаються як головний механізм інвестиційної підтримки сталого розвитку аграрного сектору [4], а механізми державної підтримки сталих аграрних практик досліджуються в контексті євроінтеграції та глобальних екологічних викликів [10]. Прикладний вимір державної політики відображено в матеріалах щодо державної підтримки аграріїв, які містять актуальні відомості про наявні інструменти допомоги [2]. П'ятий напрям стосується євроінтеграції та модернізації: інвестиційне забезпечення модернізації аграрного сектору в умовах наближення до ЄС потребує окремого обґрунтування пріоритетів капіталовкладень [8]. Шостий напрям, що набув особливої актуальності, охоплює стійкість і повоєнне відновлення. Роль інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку сектору в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови визначено як ключову для збереження життєздатності галузі [14], а проблеми та перспективи підвищення інноваційно-інвестиційної активності малого аграрного підприємництва окреслюють специфіку відновлення на рівні дрібних виробників [7]. Загальні орієнтири цих процесів задаються Цілями сталого розвитку України до 2030 року [13].

Попри значний обсяг напрацювань, більшість досліджень висвітлюють окремі складові інноваційно-інвестиційного забезпечення, розглядаючи інвестиції, інновації, цифровізацію, державну підтримку або інституційні умови переважно ізольовано. Поза увагою залишається завдання побудови цілісного механізму, який одночасно поєднував би багатоканальне інвестиційне забезпечення, інноваційно-технологічне та цифрове оновлення, нормативно-правове підґрунтя, державно-приватне партнерство, а також вимірювані параметри стійкості й конкурентоспроможності аграрного сектору саме в умовах повоєнного відновлення. Ця не вирішена частина проблеми і визначає потребу в подальшому дослідженні.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розроблення інтегрованого інноваційно-інвестиційного механізму, спрямованого на забезпечення сталого розвитку, стійкості та конкурентоспроможності аграрного сектору України в умовах цифровізації та повоєнного відновлення. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання кількох взаємопов'язаних завдань: уточнити економічний зміст інноваційно-інвестиційного механізму та розкрити взаємозв'язок інновацій, інвестицій, цифровізації, сталого розвитку, стійкості й конкурентоспроможності; систематизувати сучасні проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку сектору, зумовлені воєнними втратами та інституційною нестабільністю; оцінити можливості й обмеження цифровізації аграрного виробництва; проаналізувати нормативно-правове забезпечення та роль державно-приватного партнерства у відбудові інфраструктури; розробити структуру авторського механізму з визначенням його блоків, суб'єктів, інструментів та результатів; а також запропонувати систему індикаторів результативності й порівняльну характеристику сценаріїв відновлення галузі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розкриття теми доцільно розпочати з уточнення економічного змісту інноваційно-інвестиційного механізму. У найзагальнішому розумінні він становить упорядковану сукупність суб'єктів, ресурсів, інструментів та інституційних норм, що забезпечують перетворення інвестиційних ресурсів на інноваційні зміни у виробництві й управлінні. Такий механізм не зводиться до простого залучення капіталу, оскільки його ефективність визначається здатністю спрямовувати кошти на технологічне оновлення, підвищення продуктивності та формування доданої вартості [1; 9]. У межах аграрного сектору інвестиційна діяльність та інноваційне забезпечення утворюють єдиний контур, у якому фінансові ресурси, наукові розробки й організаційні рішення взаємно посилюють одне одного [5; 12].

Взаємозв'язок інновацій, інвестицій та цифровізації зі сталим розвитком, стійкістю й конкурентоспроможністю має системний характер. Інвестиції створюють ресурсну базу для впровадження інновацій, інновації підвищують ефективність використання ресурсів і знижують екологічне навантаження, а цифровізація забезпечує прозорість, керованість і швидкість реакції на зміни [6]. Стійкість у цьому контексті розуміється як здатність сектору зберігати функціональність за умов шоків, а конкурентоспроможність відображає його спроможність утримувати позиції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Сталий розвиток поєднує ці властивості в довгостроковій перспективі, узгоджуючи економічні, соціальні та екологічні цілі відповідно до національних орієнтирів [13].

Сучасний стан інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектору України визначається дією низки взаємопов'язаних проблем. Воєнні втрати призвели до пошкодження виробничих потужностей, логістичної та меліоративної інфраструктури, що збільшило потребу в капіталі саме на етапі, коли доступ до нього ускладнився [8; 14]. Гострою залишається нестача довгострокового фінансування, оскільки висока невизначеність підвищує вартість запозичень і скорочує горизонт інвестиційного планування. Обмежені можливості малих аграрних підприємств посилюють нерівномірність розвитку: дрібні виробники стикаються з браком застави, недостатнім доступом до програм підтримки та слабкою переговорною позицією у відносинах із фінансовими установами [7]. Технологічні розриви між провідними та відстаючими господарствами, кадрові проблеми й нестабільність інституційного середовища доповнюють цю картину, формуючи системний бар'єр для оновлення сектору [3; 11].

Окремої уваги потребує цифровізація аграрного виробництва, потенціал якої не варто ототожнювати з автоматичним отриманням позитивного ефекту. До перспективних напрямів належать точне землеробство, геоінформаційні системи, дистанційний моніторинг стану посівів, безпілотні технології, сенсорні мережі, застосування штучного інтелекту в аналітиці, цифрові платформи взаємодії учасників ринку, електронні реєстри, простежуваність продукції та системне управління даними [6; 15]. Ці технології здатні підвищувати точність рішень, знижувати втрати ресурсів і посилювати контроль якості. Проте їх упровадження супроводжується суттєвими витратами на обладнання та програмне забезпечення, поглибленням цифрової нерівності між великими й дрібними виробниками, зростанням кіберризиків і потребою у фахівцях відповідної кваліфікації. Без урахування цих обмежень цифровізація може закріплювати наявні диспропорції, а не долати їх, тому вона потребує узгодження з інвестиційною політикою та кадровим забезпеченням [7; 15].

Нормативно-правове та інституційне забезпечення відіграє роль каркаса, у межах якого функціонує інноваційно-інвестиційний механізм. Державна аграрна політика реалізується через програми підтримки, що охоплюють різні форми допомоги виробникам, зокрема інструменти, відображені в матеріалах щодо державної підтримки аграріїв [2]. Сучасні інвестиційні програми розглядаються як провідний механізм інвестиційної підтримки сталого розвитку сектору, спрямований на розширення доступу підприємств до капіталу [4]. Механізми державної підтримки сталих аграрних практик формуються з урахуванням вимог європейської інтеграції та екологічних викликів, що узгоджує національні інструменти з наднаціональними стандартами [10]. Інституційна система сталого розвитку при цьому має забезпечувати адаптацію до змінних умов, поєднуючи стабільність правил із гнучкістю реагування [3]. Реалізація цих завдань підпорядковується стратегічним орієнтирам, закріпленим у Цілях сталого розвитку України до 2030 року [13], а модернізаційний вектор інвестицій узгоджується з логікою наближення до внутрішнього ринку ЄС [8]. Водночас коректне використання цих інструментів вимагає уникнення довільного тлумачення норм і спирання лише на перевірені положення чинних програм.

Особливе значення для повоєнної відбудови має державно-приватне партнерство, яке дозволяє поєднати ресурси й компетентності різних учасників у капіталомістких проектах. Ідеться про відновлення елеваторів, логістичних центрів, меліоративних систем, переробних потужностей, а також цифрової та енергетичної інфраструктури, реалізація яких перевищує можливість окремого підприємства [4; 14]. У межах такого партнерства держава формує правові рамки, надає гарантії та часткове фінансування, аграрні підприємства забезпечують операційну реалізацію проектів, банки та інвестиційні фонди мобілізують капітал, міжнародні партнери й донори долучають зовнішні ресурси та експертизу, територіальні громади сприяють на місцевому рівні, наукові установи забезпечують технологічне обґрунтування, а технологічні компанії постачають цифрові й інженерні рішення [10; 12]. Розподіл функцій і ризиків між цими суб'єктами є однією з умов результативності відновлення.

Узагальнення викладених положень дозволяє перейти до розроблення авторського інтегрованого інноваційно-інвестиційного механізму сталого відновлення аграрного сектору. Його побудовано як систему семи взаємопов'язаних блоків, що охоплюють інституційно-нормативну, фінансово-інвестиційну, інноваційно-технологічну, цифрово-інформаційну, інфраструктурну, кадрово-компетентнісну та контрольно-моніторингову складові. Кожен блок характеризується власним набором інструментів, суб'єктів і очікуваних результатів, а їх взаємодія забезпечує цілісність механізму. Структурні характеристики механізму та їх змістове наповнення систематизовано в таблиці 1.

Таблиця 1

Складові інноваційно-інвестиційного механізму сталого відновлення аграрного сектору України

Складова механізму	Основні інструменти	Суб'єкти реалізації	Ризики	Очікуваний результат	Індикатори оцінювання
Інституційно-нормативний	Аграрна політика, закони, стандарти ЄС, гарантії, страхування воєнних ризиків	Держава, органи влади, громади	Нестабільність норм, повільність процедур	Прозоре й передбачуване середовище для інвестицій	Якість регуляторного середовища, охоплення страхуванням
Фінансово-інвестиційний	Пільгове кредитування, гранти, облігації, інвестиційні програми	Банки, фонди, донори, підприємства	Дефіцит капіталу, високі ставки, валютні коливання	Багатоканальне залучення інвестицій	Обсяг залучених інвестицій, частка пільгового фінансування
Інноваційно-технологічний	НДДКР, трансфер технологій, модернізація виробництва	Наукові установи, підприємства, технологічні компанії	Технологічні розриви, опір змінам	Оновлення технологій і зростання продуктивності	Інноваційна активність, продуктивність праці
Цифрово-інформаційний	Точне землеробство, ГІС, сенсори, ШІ, платформи, реєстри	Технологічні компанії, підприємства, держава	Цифрова нерівність, кіберризики, брак компетентностей	Прозорість, керованість, простежуваність продукції	Частка цифровізованих процесів, рівень простежуваності

Складова механізму	Основні інструменти	Суб'єкти реалізації	Ризики	Очікуваний результат	Індикатори оцінювання
Інфраструктурний	Відбудова елеваторів, логістики, меліорації, переробки, енергетики	Держава, підприємства, партнери в межах ДПП	Висока капіталомісткість, тривалі строки окупності	Відновлена й модернізована інфраструктура	Ступінь відновлення потужностей, енергоефективність
Кадрово-компетентнісний	Підготовка та перепідготовка кадрів, наукова підтримка	Освітні й наукові установи, підприємства	Відплив кадрів, дефіцит цифрових навичок	Забезпеченість кваліфікованими фахівцями	Рівень кваліфікації, охоплення навчанням
Контрольно-моніторинговий	Індикатори сталості, стійкості та конкурентоспроможності, оцінка ризиків	Держава, підприємства, наукові установи	Неповнота даних, запізніле реагування	Своєчасне коригування рішень зі зворотним зв'язком	Динаміка інтегральних індикаторів, швидкість реагування

Джерело: розроблено автором з використанням [1; 3; 4; 6; 10; 12].

Наведена в таблиці 1 структура відображає не просто перелік складових, а логіку їх функціональної взаємодії. Інституційно-нормативний блок задає правила, у межах яких фінансово-інвестиційний блок мобілізує ресурси; ці ресурси спрямовуються на інноваційно-технологічне та цифрове оновлення, що матеріалізується в інфраструктурних проєктах і потребує відповідного кадрового забезпечення; контрольно-моніторинговий блок замикає систему, забезпечуючи оцінювання результатів та коригування рішень. Саме поєднання цих блоків в єдиному контурі, а не їх ізольоване застосування, визначає здатність механізму долати наслідки воєнних руйнувань і водночас формувати передумови сталого розвитку. Просторову модель такої взаємодії представлено на рисунку 1.

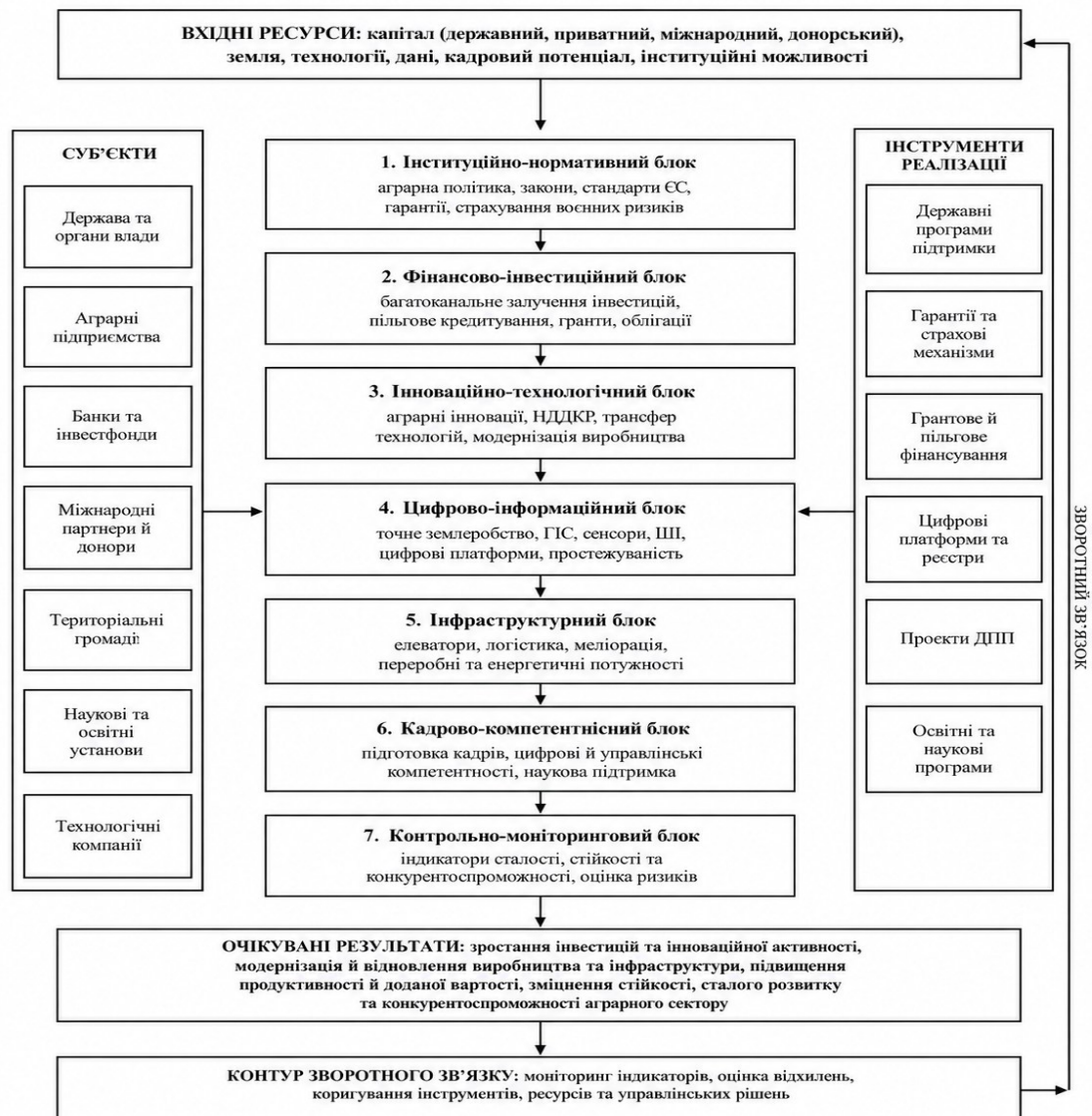

Рис. 1. Інтегрований інноваційно-інвестиційний механізм забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України
 Джерело: розроблено автором.

Схема на рисунку 1 демонструє рух ресурсів від вхідного контуру, що об'єднує капітал різного походження, землю, технології, дані та кадровий потенціал, через сім функціональних блоків до очікуваних результатів у вигляді відновленого й конкурентоспроможного сектору. Ліворуч відображено коло суб'єктів, які беруть участь у реалізації механізму, а праворуч подано інструменти, за допомогою яких блоки взаємодіють між собою та із зовнішнім середовищем. Принциповою рисою моделі є контур зворотного зв'язку, що з'єднує результати з вхідними ресурсами через моніторинг та коригування управлінських рішень. Такий зв'язок надає механізму адаптивності, дозволяючи змінювати конфігурацію інструментів залежно від динаміки ризиків і фактичних результатів [3; 11].

Наукова новизна запропонованого підходу полягає в розробленні інтегрованого інноваційно-інвестиційного механізму, який відрізняється від наявних розробок поєднанням в єдиній конструкції багатоканального інвестиційного забезпечення, цифрової простежуваності виробничих і логістичних процесів, розподілу ризиків у межах державно-приватного партнерства та системи індикаторів сталості, стійкості й конкурентоспроможності. На відміну від підходів, що акцентують окремі аспекти інвестування, інновацій чи державної підтримки [1; 4; 5], пропонується механізм узгоджує ці складові в межах контуру зі зворотним зв'язком, орієнтованого саме на умови повоєнного відновлення. Такий спосіб побудови дозволяє розглядати відновлення не як просту компенсацію втрат, а як перехід сектору до якісно нового технологічного та організаційного стану.

Результативність механізму доцільно оцінювати за допомогою системи індикаторів, що охоплює інноваційну активність, частку цифровізованих процесів, обсяг залучених інвестицій, продуктивність праці, рівень доданої вартості, енергоефективність, експортну спроможність, швидкість відновлення потужностей, фінансову стійкість підприємств та доступ малих виробників до фінансування. Оскільки повнота статистичного відображення цих параметрів в умовах воєнного стану обмежена, відповідні показники слід трактувати як методичні орієнтири, що задають напрям вимірювання, а не як фіксовані фактичні значення. Такий підхід дозволяє уникнути некоректних кількісних тверджень і водночас зберегти прикладну спрямованість оцінювання [6; 9]. Порівняльне уявлення про можливі траєкторії відновлення сектору дає зіставлення трьох сценаріїв, наведене в таблиці 2.

Таблиця 2

Сценарії інноваційно-інвестиційного відновлення аграрного сектору України

Критерій	Інерційний сценарій	Адаптаційний сценарій	Інноваційно-стійкий сценарій
Характер фінансування	Переважає бюджетне, епізодичне, короткострокове	Змішане, з поступовим залученням приватного капіталу	Багатоканальне, з довгостроковими інвестиціями та ДПП
Рівень цифровізації	Низький, фрагментарний	Помірний, у провідних господарствах	Високий, із простежуваністю та аналітикою даних
Участь держави та приватного сектору	Домінування держави за пасивності бізнесу	Зростання ролі приватних інвесторів	Збалансоване партнерство з розподілом ризиків
Інноваційна активність	Спороадична, компенсаційного характеру	Вибіркова, у сегментах з високою маржею	Системна, орієнтована на технологічне оновлення
Стійкість до ризиків	Низька, висока вразливість до шоків	Помірна, з частковою диверсифікацією	Висока, з механізмами страхування та моніторингу
Конкурентоспроможність	Слабка, переважно сировинна орієнтація	Помірна, з елементами переробки	Висока, з нарощенням доданої вартості та експорту
Очікуваний результат	Часткове відновлення без якісних змін	Поступова модернізація окремих ланок	Перехід до сталого, стійкого й конкурентного сектору

Джерело: розроблено автором, сценарні параметри мають аналітичний характер.

Зіставлення сценаріїв у таблиці 2 показує, що якісна різниця між ними визначається не стільки обсягом залучених коштів, скільки способом організації інвестиційно-інноваційного процесу. Інерційний сценарій відтворює доволі просту модель із домінуванням бюджетного фінансування та слабкою цифровізацією, що дозволяє лише частково компенсувати втрати. Адаптаційний сценарій передбачає поступове залучення приватного капіталу й вибірккову модернізацію, однак не забезпечує системного оновлення. Інноваційно-стійкий сценарій, який відповідає логіці запропонованого механізму, ґрунтується на багатоканальному фінансуванні, високому рівні цифровізації та збалансованому партнерстві держави й бізнесу, що створює передумови для переходу сектору до сталого й конкурентоспроможного стану [8; 10; 14]. Причинно-наслідкову послідовність, яка веде до такого результату, унаочнено на рисунку 2.

Рисунок 2 відображає причинно-наслідковий ланцюг, у якому нормативно-правове та інституційне забезпечення створює умови для мобілізації інвестицій; залучені ресурси спрямовуються на впровадження інновацій і цифрових технологій; це уможливорює модернізацію виробництва та інфраструктури, наслідком якої стає підвищення продуктивності й доданої вартості; підсумковим результатом є зміцнення стійкості, конкурентоспроможності та сталого розвитку сектору. Контур зворотного зв'язку через моніторинг результатів дозволяє коригувати попередні етапи, зокрема повторно спрямовувати інвестиції відповідно до виявлених відхилень. Логіка цієї послідовності узгоджується з висновками досліджень щодо ролі доданої

вартості [9], цифрової трансформації [6; 15] та інвестиційного забезпечення відновлення [14], проте набуває завершеності саме в межах єдиного механізму зі зворотним зв'язком.

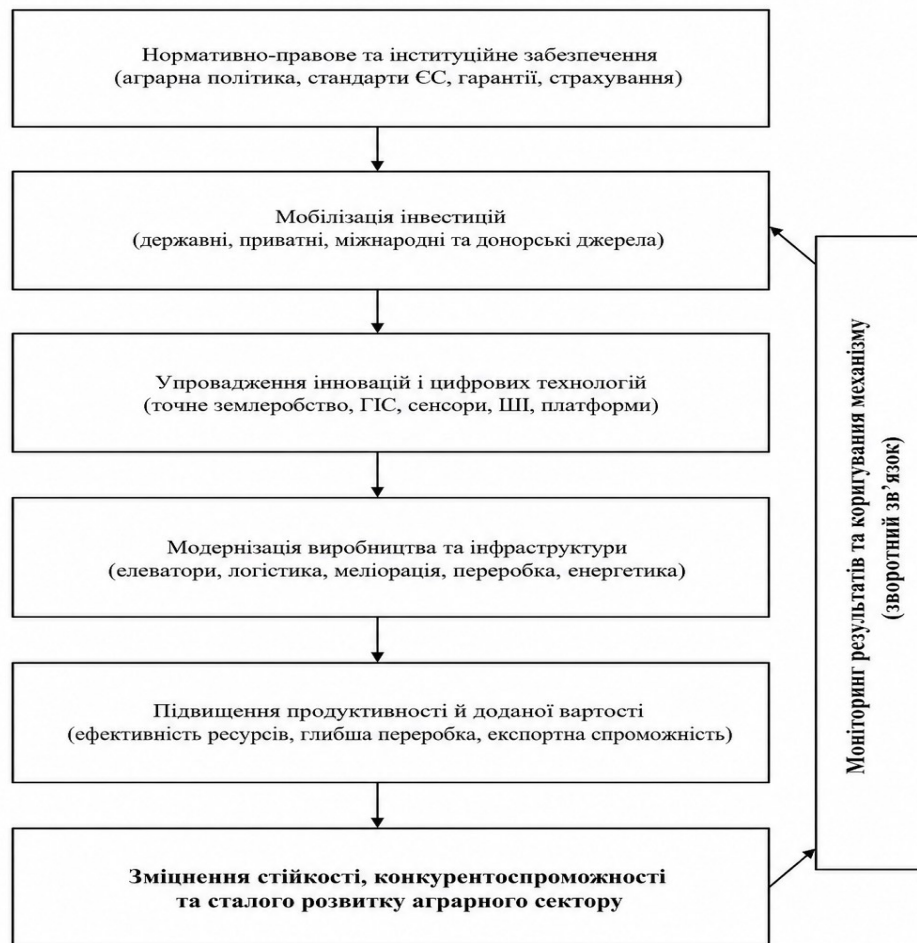

Рис. 2. Логіка формування стійкості та конкурентоспроможності аграрного сектору в умовах повосинного відновлення
Джерело: розроблено автором.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження підтвердило, що інноваційно-інвестиційне забезпечення є визначальною умовою відновлення й розвитку аграрного сектору України в умовах воєнних викликів та наближення до європейського ринку. Уточнено економічний зміст інноваційно-інвестиційного механізму як упорядкованої сукупності суб'єктів, ресурсів, інструментів та інституційних норм, що перетворюють інвестиції на інноваційні зміни, і розкрито системний взаємозв'язок інновацій, інвестицій, цифровізації зі сталим розвитком, стійкістю й конкурентоспроможністю. Систематизовано сучасні проблеми розвитку сектору, серед яких воєнні втрати, нестача довгострокового капіталу, обмежені можливості малих виробників, технологічні розриви та інституційна нестабільність.

Обґрунтовано, що цифровізація аграрного виробництва відкриває можливості підвищення продуктивності та керованості, однак не гарантує автоматичного позитивного ефекту, оскільки супроводжується витратами впровадження, цифровою нерівністю, кіберризиками та потребою у відповідних компетентностях. Показано роль нормативно-правового забезпечення, державних програм підтримки та державно-приватного партнерства у відбудові інфраструктури, узгоджену з Цілями сталого розвитку України до 2030 року. Головним результатом дослідження є розроблений інтегрований механізм, що поєднує сім функціональних блоків та контур зворотного зв'язку. Його наукова новизна полягає в поєднанні багатоканального інвестиційного забезпечення, цифрової простежуваності, розподілу ризиків у межах партнерства та системи індикаторів сталості, стійкості й конкурентоспроможності.

Практичне значення отриманих результатів пов'язане з можливістю використання запропонованого механізму, системи індикаторів та сценарного зіставлення органами державної влади, аграрними підприємствами й інституціями розвитку під час формування програм повосинного відновлення. Обмеження дослідження зумовлені браком повних статистичних даних в умовах воєнного стану, унаслідок чого частина індикаторів та сценарних параметрів має методичний і аналітичний характер. Перспективи подальших розвідок полягають у кількісній верифікації запропонованих індикаторів у міру відновлення статистичної

бази, у розробленні галузевих модифікацій механізму для окремих підгалузей та в поглибленні інструментів розподілу ризиків у межах державно-приватного партнерства [10; 12].

Література

1. Віталій В. К., Світлана І. П. Інвестиційно-інноваційний механізм формування конкурентоспроможності аграрних підприємств в умовах сталого розвитку. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2020. № 3. С. 336–345. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-3-37>
2. Інформаційний лист № 1-2025. Державна підтримка аграріїв у 2025 році. URL: https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/1_Info_Brief_SP_ua.pdf
3. Кияк В., Дубінський Р. Інституційна система сталого розвитку аграрного сектора: механізм адаптації в умовах флуктуацій. Сталий розвиток економіки. 2024. № 1(48). С. 220–227. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-48-31>
4. Ковтунік Б., Судук Н. Сучасні інвестиційні програми України як головний механізм інвестиційної підтримки сталого розвитку аграрного сектору. Grail of Science. 2025. № 52. С. 401–405. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.23.05.2025.049>
5. Негода Ю., Новак І. Інноваційне забезпечення аграрного сектору України. Економіка та суспільство. 2023. № 50. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-40>
6. Пастухов М. Оцінка інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору України в умовах цифрової трансформації. Економіка та суспільство. 2026. № 86. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-200>
7. Півторак В., Юрій Т., Дендебера О. Проблеми та перспективи підвищення інноваційно-інвестиційної активності малого аграрного підприємництва. Економіка та суспільство. 2024. № 67. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-74>
8. Саакян С. Інвестиційне забезпечення модернізації аграрного сектору України в умовах євроінтеграції. Економічний дискурс. 2026. № 1. С. 239–248. <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2026-1-23>
9. Тітенко З., Шевченко Н. Інноваційно-інвестиційні чинники формування високої доданої вартості в умовах сучасної економіки. Сталий розвиток економіки. 2026. № 2(59). С. 416–422. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-59-56>
10. Томашук І. Механізми державної підтримки сталих аграрних практик в умовах євроінтеграції та глобальних екологічних викликів. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. 2025. Т. 344, № 4. С. 216–225. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-29>
11. Шульга О. Аналіз інноваційно-інвестиційного потенціалу забезпечення економічної безпеки аграрного сектора національної економіки. Підприємництво та інновації. 2025. № 38. С. 27–33. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/38.4>
12. Pohrishchuk B., Shcherbych V., Pohrishchuk O., Melnyk Y. Управління інноваційним потенціалом аграрного сектору у забезпеченні сталого розвитку. Economic Analysis. 2025. Vol. 35, No. 4. P. 386–394. <https://doi.org/10.35774/econa2025.04.386>
13. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
14. Smihunova O., Khalin S. The role of investment provision for innovative development of the agricultural sector of Ukraine's economy during martial law and post-war recovery. Collection of Scientific Papers "Scientific Notes". 2025. Vol. 38, No. 1. P. 369–379. https://doi.org/10.33111/vz_kneu.38.25.01.29.201.207
15. Torichnyi V., Tkachuk D., Kuz Y. Digital transformation and leadership: new requirements for leaders in the age of technology. Social Development: Economic and Legal Issues. 2025. № 5. <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.5.16>

References

1. Vitalii V. K., Svitlana I. P. (2020). Investytsiino-innovatsiyni mekhanizm formuvannia konkurentospromozhnosti ahrarykh pidpriemstv v umovakh staloho rozvytku [Investment and innovation mechanism of forming the competitiveness of agricultural enterprises under sustainable development]. Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky, 3, 336–345. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-3-37> [in Ukrainian].
2. Informatsiynyi lyst № 1-2025. Derzhavna pidtrymka ahraryiv u 2025 rotsi [Information letter No. 1-2025. State support for farmers in 2025]. Available at: https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/1_Info_Brief_SP_ua.pdf [in Ukrainian].
3. Kyfiak V., Dubynskiy R. (2024). Instytutsiina systema staloho rozvytku ahramoho sektora: mekhanizm adaptatsii v umovakh fluktuatsii [Institutional system of sustainable development of the agricultural sector: adaptation mechanism under fluctuations]. Stalyi rozvytok ekonomiky, 1(48), 220–227. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-48-31> [in Ukrainian].
4. Kovtunyk B., Suduk N. (2025). Suchasni investytsiini prohramy Ukrainy yak holovnyi mekhanizm investytsiinoi pidtrymky staloho rozvytku ahramoho sektoru [Modern investment programmes of Ukraine as the main mechanism of investment support for sustainable development of the agricultural sector]. Grail of Science, 52, 401–405. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.23.05.2025.049> [in Ukrainian].
5. Nehoda Yu., Novak I. (2023). Innovatsiine zabezpechennia ahramoho sektoru Ukrainy [Innovation provision of the agricultural sector of Ukraine]. Ekonomika ta suspilstvo, 50. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-40> [in Ukrainian].
6. Pastukhov M. (2026). Otsinka innovatsiino-investytsiinoho zabezpechennia rozvytku ahramoho sektoru Ukrainy v umovakh tsyfrovoyi transformatsii [Assessment of innovation and investment provision of the agricultural sector development of Ukraine under digital transformation]. Ekonomika ta suspilstvo, 86. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-200> [in Ukrainian].

7. Pivtorak V., Yurii T., Dendebera O. (2024). Problemy ta perspektyvy pidvyshchennia innovatsiino-investytsiinoi aktyvnosti maloho aharnoho pidpriemnytstva [Problems and prospects of increasing the innovation and investment activity of small agrarian entrepreneurship]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 67. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-74> [in Ukrainian].
8. Saakian S. (2026). Investytsiine zabezpechennia modernizatsii aharnoho sektoru Ukrainy v umovakh yevrointehratsii [Investment provision of modernisation of the agricultural sector of Ukraine under European integration]. *Ekonomichnyi dyskurs*, 1, 239–248. <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2026-1-23> [in Ukrainian].
9. Titenko Z., Shevchenko N. (2026). Innovatsiino-investytsiini chynnyky formuvannia vysokoi dodanoi vartosti v umovakh suchasnoi ekonomiky [Innovation and investment factors of forming high added value in the modern economy]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, 2(59), 416–422. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-59-56> [in Ukrainian].
10. Tomashuk I. (2025). Mekhanizmy derzhavnoi pidtrymky stalych aharnykh praktyk v umovakh yevrointehratsii ta hlobalnykh ekolohichnykh vyklykiv [Mechanisms of state support for sustainable agrarian practices under European integration and global environmental challenges]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 344(4), 216–225. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-29> [in Ukrainian].
11. Shulha O. (2025). Analiz innovatsiino-investytsiinoho potentsialu zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky aharnoho sektora natsionalnoi ekonomiky [Analysis of the innovation and investment potential of ensuring the economic security of the agricultural sector of the national economy]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, 38, 27–33. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/38.4> [in Ukrainian].
12. Pohrishchuk B., Shcherbych V., Pohrishchuk O., Melnyk Y. (2025). Upravlinnia innovatsiynym potentsialom aharnoho sektoru u zabezpechenni staloho rozvytku [Management of the innovation potential of the agricultural sector in ensuring sustainable development]. *Economic Analysis*, 35(4), 386–394. <https://doi.org/10.35774/econa2025.04.386> [in Ukrainian].
13. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 № 722/2019 [On the Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030: Decree of the President of Ukraine of 30.09.2019 No. 722/2019]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> [in Ukrainian].
14. Smihunova O., Khalin S. (2025). The role of investment provision for innovative development of the agricultural sector of Ukraine's economy during martial law and post-war recovery. *Collection of Scientific Papers “Scientific Notes”*, 38(1), 369–379. https://doi.org/10.33111/vz_kneu.38.25.01.29.201.207 [in English].
15. Torichnyi V., Tkachuk D., Kuz Y. (2025). Digital transformation and leadership: new requirements for leaders in the age of technology. *Social Development: Economic and Legal Issues*, 5. <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.5.16> [in English].